

Загурська І., Яценко А. Уявлення про самоактуалізовану особистість представників гуманітарних професій. *Суспільство для психічного здоров'я особистості: взаємодія родини, освіти, громади* : Збірник наукових праць [за матеріалами Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (Україна, Житомир, 24 листопада 2022 р.)] / Ред. колегія: Г. Пирог, Н. Портницька, І. Тичина / М-во освіти і науки України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соц.-псих. факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2023. С.27-30.

Інна Загурська

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної та практичної психології

Альона Яценко

магістрантка спеціальності «Психологія»
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

УЯВЛЕННЯ ПРО САМОАКТУАЛІЗОВАНУ ОСОБИСТІТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ГУМАНІТАРНИХ ПРОФЕСІЙ

27

Процес самоактуалізації особистості є однією із найбільш складних та актуальних проблем сьогодення. Самоактуалізація описує всебічний і безперервний розвиток творчого та духовного потенціалу людини, максимальну реалізацію її можливостей, адекватне сприйняття навколишньої дійсності, багатство емоційного й духовного життя, високий рівень фізичного здоров'я і моральності [1; 3].

М. Ткалич відзначає тісний зв'язок професійної самоактуалізації із вирішенням особистісних протиріч, зі зміною мотиваційної сфери, з появою внутрішньої потреби у формуванні певної професійної стратегії, плануванні професійної кар'єри. Підкреслюється, що самоактуалізація пов'язана із реалізацією людиною своїх здібностей паралельно із реалізацією особистісного потенціалу. Найбільш сприятливим та оптимальним чинником для досягнення найвищого рівня самоактуалізації є відповідність між професійним та

особистісним розвитком [2]. Американський психолог і психотерапевт Е. Шостром розробив структурну модель самоактуалізації, як багатовимірної величини, яка дозволяє визначити загальний рівень самоактуалізації, а також особливості її складових [4].

Наше дослідження проводилось впродовж 2022-2023 навчального року. Загальна вибірка складала 30 осіб (15 представників гуманітарних спеціальностей: 7 соціальних працівників; 8 психологів; та 15 представників технічних спеціальностей: 7 інженерів; 8 водіїв-механіків). Для отримання емпіричних даних був використаний спрямований асоціативний експеримент із подальшим застосуванням факторної стратегії дослідження.

Процедура дослідження уявлень про самоактуалізовану особистість у дорослому віці включала п'ять етапів:

28

Перший етап – заповнення спеціально розробленого бланку, де кожен досліджуваний виділяє 10 якостей, які, на його думку, мають характеризувати самоактуалізовану особистість. Навпроти кожної якості прописується їх особистісне тлумачення досліджуваними.

Інструкція для досліджуваного: «Назвіть 10 якостей, які, на Вашу думку, характеризують самоактуалізовану особистість. Навпроти кожної якості напишіть, який особистісний зміст Ви вкладаєте в цю якість? (Як Ви розумієте цю якість? Що ця якість для Вас означає?)».

Другий етап – дослідник визначає перелік конструктів (до 10), які у заповнених бланках зустрічаються найчастіше.

Третій етап – визначений перелік конструктів пропонується кожному досліджуваному, який оцінює рівень їх значимості у структурі образу самоактуалізованої особистості за 10-бальною шкалою.

Інструкція для досліджуваного: «Оцініть за 10-бальною шкалою рівень значимості якостей, які мають характеризувати самоактуалізовану особистість. При цьому, оцінка 10 ставиться, якщо певна якість на Вашу думку є

найважливішою із зазначених, оцінка 1 ставиться, коли певна якість, на Вашу думку, є найменш значимою. Оцінки не можуть повторюватися».

Четвертий етап – дослідник складає матрицю «представники гуманітарних спеціальностей / представники технічних спеціальностей x якості самоактуалізованої особистості» (в стрічках – досліджувані, у стовпчиках – їхні оцінки за рівнем значимості кожного конструкту).

П'ятий етап – факторний аналіз та інтерпретація отриманих даних.

У результаті факторного аналізу методом головних компонент виділилося 3 фактори, які пояснюють 74,33 % дисперсії (рис.1.1).

29

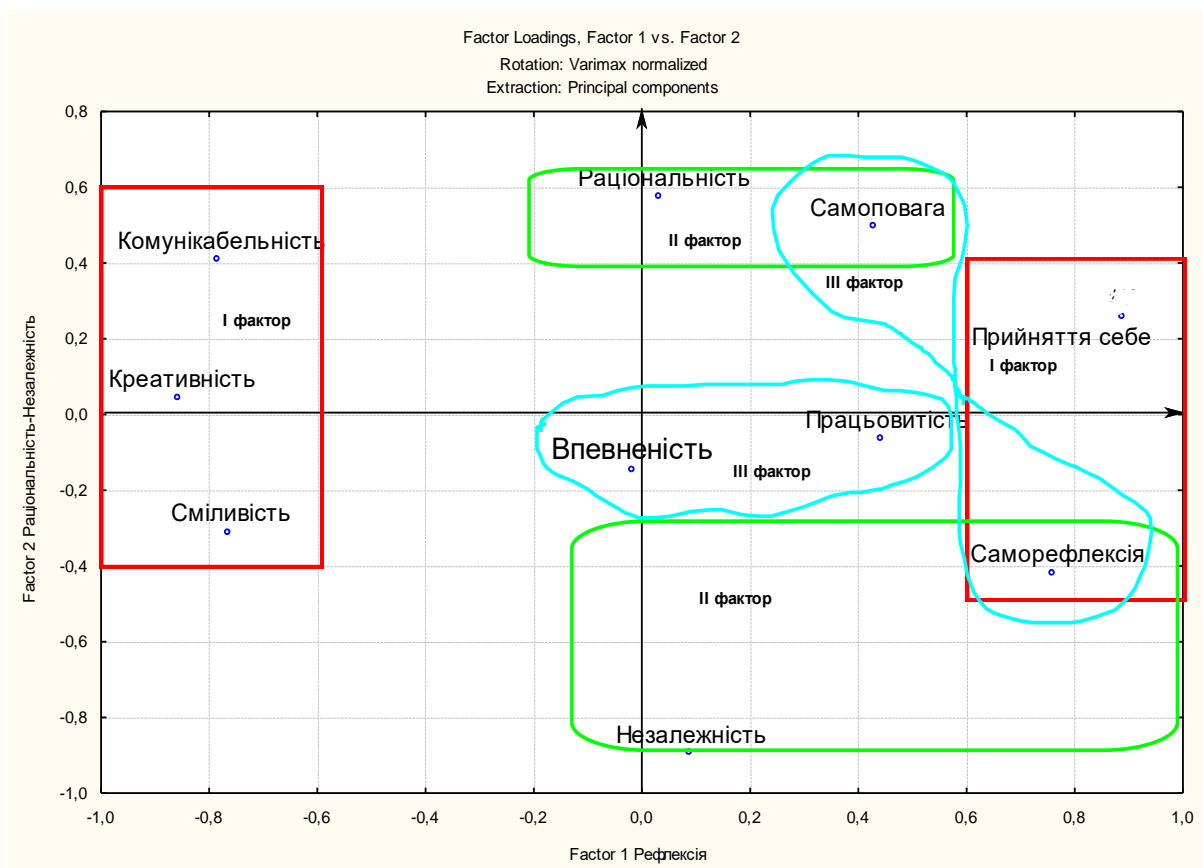

Рис 1. Факторно-семантичне поле уявлення про самоактуалізовану особистість представників гуманітарних професій

Загалом, у структурі уявлень про самоактуалізовану особистість для представників гуманітарних професій значимими є особистісні характеристики з моральнісним («сміливість»), діяльнісним змістом («впевненість»,

«працьовитість», «комунікабельність», «незалежність») та ті, які стосуються *когнітивних процесів* («креативність», «саморефлексія», «прийняття себе», «раціональність», «самоповага»).

Взаємозумовленими є такі конструкти-якості як «саморефлексія» та «прийняття себе»; «сміливість», «креативність» та «комунікабельність». Іншими словами, саморефлексія передбачає прийняття себе, а сміливість та креативність передбачає комунікабельність особистості.

Взаємовиключними є такі конструкти-якості як «саморефлексія» та «сміливість»; «саморефлексія» та «креативність»; «саморефлексія» та «комунікабельність»; «прийняття себе» та «сміливість»; «прийняття себе» та «креативність»; «прийняття себе» та «комунікабельність»; «раціональність» та «незалежність»; «самоповага» та «незалежність»; «самоповага» та «впевненість».

Виявлена конфліктна неузгодженість між виділеними конструктами ймовірно пов'язана з усвідомленням представниками гуманітарних професій реальних та бажаних якостей самоактуалізованої особистості. Тому такі якості як «сміливість», «креативність», «комунікабельність», «незалежність», «впевненість», «працьовитість» виступають швидше як ідеальні, бажані характеристики, які хотіли б бачити ці досліджувані в образі самоактуалізованої особистості.

На думку досліджуваних, високий рівень саморефлексії самоактуалізованої особистості («вміти аналізувати власні досягнення та поразки, адекватно приймаючи їх», «уміння, здатність аналізувати, ідентифікувати свої потреби, емоції») протиставляється сміливості («сміливість у прийнятті рішень», «вміння ризикувати», «не боятися жити своє життя і орієнтуватися саме на себе, а не на норми і думку оточення»). Тобто саморефлексія у такому випадку виступає як інтегративна здібність, а сміливість є ознакою індивідуалізації самоактуалізованої особистості.

Література:

1. Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема. Київ: Видавництво ТОВ «КММ», 2006. 240 с.
2. Ткалич М.Г. Психолого-організаційні детермінанти самоактуалізації менеджерів комерційних організацій: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.10 . Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Київ, 2006. 20 с.
3. Файнман І. Самореалізація особистості як психолого-педагогічна проблема. Наукові записки [Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. 2010. Вип. 91. С. 235-240.
4. Shostrom, «An inventory for the measurement of self-actualization», Educational and psychological measurement,. Vol. 24, № 2, p. 207–218, 1964.